

8. Schirokauer C. A Brief History of Chinese and Japanese Civilizations / Conrad Schirokauer, Miranda Brown, David Lurie, Suzanne Gay. Wadsworth : Cengage Learning, 2012. 710 p.

Mostipan O. «*Shoku Nihon Koki*» as a Monument of the State Political History of Japan During the Heian Period

The article analyzes the socio-political aspects of «Shoku Nihon Koki» as a work on the national history of Japan. The role of the chronicle as a political text in the process of legitimizing the institute of imperial power is revealed. The connection between the development of the sphere of culture and optimization of the system of public administration is considered. Owning a culture has become a criterion for compliance with public positions, and poetry gatherings and competitions are the place to fight for power among representatives of aristocratic families. The effect of Confucius's ideas on the political process during the reign of Emperor Ninmyo was studied. The role of the state in the religious sphere in the period 832-850 years was investigated.

Keywords: «Shoku Nihon Koki», political history, imperial power, aristocratic culture, public administration.

УДК 327.83

Вилінський С. І.

НІМЕЦЬКИЙ ВПЛИВ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ В ГАЛУЗІ НАУКИ І ОСВІТИ

Автор дослідження ставить за мету отримання нових знань про сучасний рівень та якість «м'якого» (непрямого) впливу ФРН на країни Центральної Азії через канали освіти і науки. З цього приводу в дослідженні вказується, що ФРН, з одного боку, проводить політику щодо країн Центральної Азії в межах загальноєвропейських проектів співробітництва в галузі освіти і науки. З іншого боку, Берлін прагне забезпечити зміцнення виключно німецьких позицій в даному регіоні, використовуючи національний потенціал та інструменти науково-технічного та культурно-освітнього співробітництва. Як висновок стверджується, що Німеччина фактично отримує змогу бути залученою одразу ж на трьох управлінських рівнях-ланках: 1) впровадженні окремих технологій та стандартів в галузі освіти і науки; 2) інтеграції навчальних закладів та науково-дослідних установ; 3) формуванні уніфікованої системи освіти і науки в регіоні Центральної Азії.

Ключові слова: Німеччина, зовнішня політика, Центральна Азія, Європейський Союз, міжнародне співробітництво, наука, освіта.

Історично регіон Центральної Азії залишається ключовою територією для взаємодії держав, що розташовані на його кордонах. Сучасна геополітична реальність підтверджує його значущість для провідних держав світу, які зацікавлені в збереженні в цьому регіоні свого впливу з метою доступу до вигідних транспортно-комунікаційних маршрутів, енергоресурсів та природних копалин, гарантування стабільності й безпеки на власних кордонах. Поміж зазначених чинників увага до Центральної Азії пояснюється й доволі низьким в його межах рівнем освіти населення, а також великою (близько 50%) часткою молоді [1, с. 353]. Всі ці чинники, з одного боку, роблять регіон достатньо перспективним з точки зору технологічного розвитку та перенесення наукоємних виробництв, а, з іншого боку, потенційно небезпечним – з точки зору зростання молодіжного радикалізму та ісламізму.

Для провідних держав Європи та ЄС загалом створення в регіоні Центральної Азії достатньо високого культурного й освітнього потенціалу корелюється з важливими геополітичними завданнями – встановленням тут демократичних систем правління,

перешкоджання процесам надмірної ісламізації та радикалізації молоді, нейтралізації загрози зростання потоків міграції населення в європейські країни.

Різним аспектам співробітництва ФРН з країнами Центральної Азії в науково-технічній та гуманітарній сферах сьогодні присвячено чимало наукових дослідів, зокрема: Акматбаєв У. [12], Асанбаєв А., Кутебаєв Т., Нурпеісова А. та Маканова З. [7], Медушевський М. та Шишкіна А. [1], Савельєва О. [8], Солієв Р. [2], Халімова М. [20] та ін. Зі свого боку, спираючись на вже наявні наукові розвідки, ставимо за мету отримання нових знань про сучасний рівень та якість «м'якого» (непрямого) впливу ФРН на країни Центральної Азії через канали освіти і науки. При цьому безпосередніми завданнями є з'ясування нами характеру такого впливу як: 1) в рамках комунітарної політики ЄС в зазначеному регіоні, так і 2) в межах суто німецької політики й визначених німецьким урядом рамок міждержавного співробітництва.

Наразі науково-освітянський напрям співробітництва є одним з головних «стовпів» зовнішньої політики і стратегії ЄС в Центральній Азії, є тим каналом, завдяки якому Брюссель може впевнено поширювати свій «м'який» вплив в даному регіоні. У цьому відношенні ФРН, з одного боку, йде в руслі загальноєвропейських планів і проектів розвитку співробітництва в галузі освіти і науки. З іншого боку, перебуваючи в комунітарних рамках ЄС, німецька дипломатія прагне забезпечити зміцнення власних позицій в регіоні, використовуючи безпосередньо національний потенціал та інструменти науково-технічного та культурно-освітянського співробітництва.

Відносини між державами регіону Центральної Азії та Євросоюзом в галузі освіти і науки сьогодні будуються в рамках різних програм ЄС, головними з яких до 2014 року були «Темпус» та «Еразмус Мундус». У 2014 році Європейська Комісія почала реалізовувати нову програму «Еразмус+» в рамках проекту ЄС з питань освіти, підготовки кадрів, молоді та спорту на період 2014 – 2020 років. Програма «Еразмус+», що об'єднала в собі попередні програми ЄС в галузі вищої освіти («Темпус», «Еразмус Мундус», «Альфа» і «Едулінк»), покликана посилити вже наявний стан співпраці між країнами-учасницями цієї програми [2, с. 61].

У політико-дипломатичному плані реалізація плану Євросоюзу в сфері розвитку освіти в країнах Центральної Азії знайшла своє відображення в численних зустрічах і консультаціях з керівництвом країн регіону. Наприклад, перша регіональна зустріч з центральноазійськими партнерами відбулася 8 травня 2008 року в Каїрі на паралельному засіданні конференції «Темпус» щодо якості вищої освіти. Тоді учасниками заходу було заявлено, що одним з основних пріоритетів підтримки освітньої сфери Центральної Азії має стати створення електронної швидкісної лінії для дистанційного електронного навчання і навчання протягом усього життя. Проекти повинні були отримати фінансування ЄС та ФРН, а в перспективі стати спільним проектом у сфері освіти країн ЄС і Центральної Азії [3, с. 40].

Паралельна ініціатива об'єднаної Європи була пов'язана з реалізацією Програми Німецького товариства з міжнародного співробітництва – «Реформа системи освіти в Центральній Азії». Замовником програми виступило саме Федеральне міністерство економічного співробітництва і розвитку Німеччини [4]. Партнерами реалізації програми стали міністерства освіти всіх п'яти держав Центральної Азії – Казахстану, Киргизстану, Таджикистану, Туркменістану та Узбекистану. Показово, що ця програма є досить фундаментальною, про що свідчить тривалий термін її реалізації – з 2009 по 2013 рр. Більше того, вона була продовжена до 2016 року. Також значним є бюджет програми, що становив 6,5 млн. євро [1, с. 355].

Суть реалізації програми зводилася до підвищення якості та контролю освіти на території всіх п'яти держав. Контроль над політичною стороною реформ здійснювався безпосередньо Міністерством освіти Німеччини. На відміну від «Темпус» та «Еразмус Мундус», дана програма була націлена на шкільну і дошкільну освіту, а також модернізацію в контексті загально-регіональної універсалізації освіти та педагогічної роботи в усіх п'яти республіках. Сьогодні Програма має видимі практичні результати, серед яких –

перепідготовка 1500 педагогів, створення лабораторій та спеціальних кабінетів в 12 школах Таджикистану і 7 центральних школах Киргизстану [1, с. 355].

У свою чергу, офіційним початком кооперації в галузі науки та освіти безпосередньо між Федеративною Республікою Німеччини та республіками Центральної Азії можна вважати набуття чинності міжурядової Угоди про науково-технічне співробітництво між Федеративною Республікою Німеччини та Радянським Союзом, яка була укладена ще 22 квітня 1987 року. Після розпаду Радянського Союзу у 1991 року його колишні азійські республіки продовжили співробітництво з ФРН на основі положень даної угоди. З іншого боку, вони також продемонстрували велику готовність проводити внутрішні реформи з метою адаптації такого співробітництва до нових умов і стандартів. Зокрема, такі держави, як Казахстан і Узбекистан, саме завдяки Німеччині, почали проводити модернізацію своїх систем освіти, встановлювати нові пріоритети в науково-дослідних та інноваційних галузях.

На сучасному етапі Федеральне міністерство освіти і науки Німеччини прагне утвердитися в регіоні в якості постійного політичного партнера для забезпечення високого рівня освіти, наукових досліджень та інновацій, визначення загальних цілей у співпраці з партнерами, розширення вже існуючих науково-освітніх ініціатив.

За погодженням з країнами-партнерами з регіону Центральної Азії, Федеральне міністерство освіти і науки ФРН (МОН) прагне диверсифікувати своє співробітництво, використовуючи великий науковий потенціал регіону для трансрегіональних досліджень. У цьому зв'язку основоположними цілями Федерального МОН у регіоні наразі є: 1) використання нового потенціалу для інновацій (задоволення потреби в стійких технологіях і пов'язаних з ними послуг, зміцнення орієнтованих досліджень, партнерство для спільних ініціатив щодо комерціалізації); 2) розвиток наукових «маяків» (орієнтирів) в регіоні Центральної Азії, а також подальший розвиток вже існуючих; 3) на основі врахування визначених ООН «Цілей розвитку тисячоліття», спільний розвиток регіональних політичних, економічних і соціальних взаємодій з метою подолання глобальних проблем людства [5, с. 50].

З метою досягнення окреслених цілей, Федеральне МОН планує найближчим часом представити окрему стратегію центральноазійського співробітництва, що чітко орієнтована на реалізацію поставлених завдань. Стратегія має бути обговорена на рівні широкого кола німецьких учасників з її реалізації (фінансових структур, посередницьких і наукових організацій та об'єднань) в рамках дискусійного форуму федеральних земель. Передбачається, що вона буде побудована на врахуванні зростаючих відмінностей у поглядах, позиціях і підходах в межах всього Центральноазійського регіону, у тому числі враховуючи наявні відмінності у потенціалі цих країн і темпів їхнього розвитку. Сильною стороною такої стратегії має стати визначення перспективних науково-технічних галузей для спільного співробітництва сторін, передбачення подальших шляхів зміцнення вже наявного наукового потенціалу, особливо з огляду на перспективи подальшого розвитку місцевих і регіональних ринків [5, с. 50].

Для аналізу перспектив і підґрунтя впровадження комплексної німецької стратегії з розвитку науково-освітнього простору з країнами Центральної Азії, звернімося до поточного двостороннього стану співробітництва сторін у галузі науки та освіти. Показовим у цьому плані видається, зокрема, рівень сучасної взаємодії ФРН з такими державами, як Казахстан, Киргизстан і Таджикистан.

Провідне місце сьогодні посідає гуманітарне співробітництво ФРН з Республікою Казахстан. Ключову роль тут відіграє німецький уряд, що підтримує базову освіту в Республіці Казахстан, здійснює фінансування технічного оснащення та видавництва навчальних посібників, розробку навчальних програм, підготовку та підвищення кваліфікації казахських викладачів. У рамках німецько-казахської співпраці, у цілях розвитку, Федеральний уряд Німеччини, протягом багатьох років, сприяє професійній освіті за принципом німецької «дуальної системи навчання» (освіти, що передбачає одночасне отримання теоретичних знань у навчальному закладі та практичних – у роботодавця).

Відзначимо, що Казахстан прийняв програму «дуальної системи навчання» в галузі технічної професійної освіти у 2012 році. З тих пір, як Казахстан став незалежною державою в 1991 році, «дуальній формі навчання» не приділялося належної уваги до 2011 року. З іншого боку, держава звернулася до напрацьованого досвіду і практики німецької системи освіти, де перші спроби дуального навчання були зроблені ще у 12 столітті [6]. У 2012 році президент Казахстану Н. Назарбаєв після свого візиту до Німеччини, де йому було презентовано приклади успішного досвіду німецької професійної технічної освіти, виступив з промовою на другому конгресі молоді «Жас Отан». У своїй промові він приділив особливу увагу саме німецькому досвіду в сфері забезпечення професійної технічної освіти, вказуючи на можливість її запровадження на національному рівні в якості взірця [7].

Своєрідним «флагманом» німецької діяльності у галузі освіти в регіоні Центральної Азії є Німецько-Казахстанський Університет у м. Алмати. Останнім часом Університет постійно розвиває освітній напрямок за спеціальністю «Інформаційні системи». У рамках спеціальності на основі європейських освітніх стандартів реалізуються дві освітні програми: «Інформаційний інжиніринг в економіці» та «Телематика». У тісній співпраці з провідними вищими навчальними закладами Німеччини (Університет прикладних наук м. Вільдан, Вища школа м. Шмалькальден) Німецько-Казахстанський університет займає лідируючі позиції за даними спеціалізаціями в Республіці Казахстан.

Винятковою особливістю навчальних програм є комплексне навчання студентів за наступними напрямками: 1) академічні, теоретичні та практичні основи з проектування, створення і розвитку комп'ютерних інформаційних систем: навчання проводять досвідчені викладачі Республіки Казахстан в галузі ІТ-освіти; 2) специфіка передових зарубіжних ІТ технологій і стандартів: навчання проводять викладачі з провідних технічних вищих навчальних закладів Німеччини (Університет прикладних наук м. Вільдан, Вища школа м. Шмалькальден); 3) основи практичних робіт в реальній виробничій ІТ-сфері: навчання проводять представники найбільших казахських ІТ-компаній, які передають студентам багатий практичний досвід реальних ІТ-проектів, що забезпечує професійну практичну підготовку студентів до повноцінної самостійної роботи на виробництві.

Для ефективного практичного навчання студентів за цими спеціалізаціями Університет має розвинену сучасну лабораторно-практичну базу. Створено Академію «Cisco» і ПАТ «Oracle». Викладачі пройшли навчання і сертифікацію, що надає можливість не тільки використовувати ліцензійні дистрибутиви програмного забезпечення Oracle і матеріали курсів в навчальних програмах, а й отримати додатково до диплома ще й сертифікати провідних компаній, а головне – практичні навички, що виходять за рамки навчального плану [8, с. 389].

У 2008 році було дано старт німецькій ініціативі «Школи: партнери майбутнього» (PASCH), мережа якої включає в себе 45 шкіл в Центральній Азії. Зокрема, 31 школа, яка обслуговується Федеральним адміністративним відомством Центральним управлінням шкіл за кордоном, пропонує Диплом німецької мови Постійної конференції міністрів культури та освіти земель Федеративної Республіки Німеччина. У свою чергу, ще 14 шкіл отримують підтримку Інституту ім. Гете в рамках викладання німецької мови.

21 грудня 2015 року на запрошення Німецького товариства освіти і трансферу технологій відбувся робочий візит делегації Республіки Казахстан до федеральної землі ФРН Нижня Саксонія, до складу якої увійшли Посол Казахстану в ФРН Болат Нусупов і виконавчий директор Національного аграрного науково-освітнього центру Балсулу Тасбулатова. Примітно, що візит було організовано в контексті доручення глави держави Республіка Казахстан Н. Назарбаєва щодо активізації співпраці з Німеччиною у сфері дуальної освіти в Казахстані. Казахстанська делегація брала участь у науково-практичній конференції на тему «дуальна освіта в аграрному секторі» та оглянула Центр розвитку дуальної освіти Німецької академії сільського господарства «Дойл-Нінбург ГмбХ» в місті Нінбург федеральної землі Нижня Саксонія. У ході заходу були обговорені питання участі німецьких компаній в конкретних інвестиційних проектах Казахстану і підготовки

казахстанських фахівців в галузі аграрного сектора за участю Німеччини. На переговорах німецька сторона анонсувала відкриття «Німецько-Казахстанської аграрної академії» в Республіці Казахстан, на базі якої буде побудований перший Німецький центр дуальної освіти в сфері агропромислового комплексу [9].

З метою подальшої успішної реалізації «Ініціативи Назарбаєв – Меркель» щодо впровадження в Казахстані німецької моделі дуальної професійно-технічної освіти відбулося підписання меморандуму між Німецької академією сільського господарства «Дойл-Нінбург ГмБХ» та Національним аграрним науково-освітнім центром Казахстану про партнерство в галузі навчання кадрів у аграрному секторі за системою дуальної освіти (грудень 2015 року). Документ передбачає, зокрема, створення в Казахстані Центру з підготовки фахівців у сільськогосподарській галузі на базі передового німецького досвіду. Початок роботи установи має зробити внесок у процес індустріально-інноваційного розвитку Казахстану, чим створить платформу для трансферту передових німецьких технологій в агропромисловий комплекс країни [9].

Окремої уваги заслуговує взаємодія ФРН з Киргизстаном, де до моменту розпаду СРСР проживало більше 100 тис. етнічних німців. Велика їх частина виїхала до Німеччини вже у перші роки киргизької незалежності, але близько 15 тис. вважали за краще залишитися в цій країні. Їх права були гарантовані вже в липні 1992 року, коли дві держави підписали Спільну декларацію про основи відносин. Більш того, ще раніше киргизький уряд висловив готовність створити два автономних німецьких округи [10, с. 12].

Впродовж 1990-х років Німеччина демонструвала своє бажання виступати у ролі впливового партнера Киргизстану в галузі освіти. Зокрема, у киргизькій столиці Бішкеку у 1998 році почав роботу «Німецький будинок», а на підтримку національної системи освіти і вивчення німецької мови, починаючи з 1992 року, Німеччиною було виділено близько 18 млн. євро [11]. У рамках киргизько-німецького співробітництва в галузі освіти, науки і культури була досягнута домовленість про підготовку наукових кадрів для Киргизстану в Університеті ім. Гумбольдта в Берліні. Зокрема, на навчання запрошуються аспіранти Республіки Киргизстан, що спеціалізуються у галузі захисту і раціонального використання високогірних пасовищ. Поряд з цим, починаючи з січня 2012 року, поширюється практика запрошення педагогів з Німеччини для викладання в Киргизькому національному аграрному університеті ім. К.І. Скрябіна. В даний час, у Гумбольдтському університеті вже навчаються 12 випускників КНАУ [12, с. 53]. Паралельно відкрито початкове фінансування цього проекту по лінії ДААД для обміну викладачами та фінансування лекторів для організації інтенсивних курсів з викладання технічної німецької мови на базі КТУ ім. І. Раззакова. Федеральне МЗС Німеччини також сприяє Академії ОБСЄ в м. Бішкеку. Академія, яка заснована ще у 2002 році, пропонує магістерську програму з політології (Центральна Азія), що користується великою популярністю. У 2010 році уповноважений від Німецької служби академічних обмінів (НСАО) викладач, який був залучений на довгостроковій основі, почав працювати над створенням нової магістерської програми «Європейські справи». Впродовж 2005 – 2010 років НСАО виділила в загальному близько 5 тис. різних стипендій, тобто у середньому майже 1 тис. стипендій на рік. У кожній з п'яти центральноазійських країн працюють лектори і асистенти з мови НСАО [13].

Окреме місце займає розвиток відносин у галузі культури та освіти Федеративної Республіки Німеччина з Республікою Таджикистан. Зокрема, 26 вересня 1995 року зусиллями Німецького посольства в Душанбе і Таджикицького посольства в Бонні, були підписані дві угоди: «Про створення фонду досліджень і підготовку фахівців», а також «Про співпрацю в галузі культури». У Бонні, для реалізації відповідних угод, було виділено 10 мільйон марок, які спрямовані для поліпшення розвитку даної галузі Республіки Таджикистан [14]. Підписання відповідних угод відкрило широкі перспективи двосторонніх відносин для обох держав. Зокрема, було дано старт та розпочато активізацію зв'язків по лінії Товариства дружби «Таджикистан і Німеччина». Воно створено у 1996 році в Федеративній

Республіці Німеччина, були залучені політичні і громадські діячі, представники ділових кіл, науки, культури і мистецтва [15].

Ще 20 листопада 1994 року в рамках освітнього співробітництва Посольство Німеччини в Душанбе і Міністерство освіти Республіки Таджикистан провели перевірку даних про кількість студентів, склад викладачів факультетів університетів, в яких функціонують відділення німецької мови. За результатами перевірки було встановлено, що в Таджикистані 32 тис. чоловік вивчає іноземні мови, з них 15% відсотків вивчають саме німецьку мову [16]. Як наслідок, за сприяння Посольства Федеративної Республіки Німеччини в вузах Таджикистану відкрилися курси німецької мови, за допомогою яких таджицькі студенти отримали право на навчання в європейських країнах. Наприкінці 1990-х рр. близько 2 тис. учнів вивчали мову в 5 школах у Таджикистані, де велося поглиблене викладання німецької мови в рамках ініціативи «Школа-партнер майбутнього». У 2000 році Таджикистаном було розпочато співпрацю з німецьким Центральним управлінням по шкільній освіті за кордоном (ZfA). З тих пір Німеччина надає підтримку таджицьким школам різним технічним обладнанням, навчальним матеріалом і навчальними засобами, пропонує заходи з підвищення кваліфікації для місцевих вчителів німецької мови. Одночасно Посольство Німеччини для підвищення наукових знань і отримання вищої кваліфікації в галузі іноземних мов направляло в Таджикистан з Німеччини викладачів німецької мови для роботи в університетах Республіки терміном від двох до п'яти років. Наразі у таджицьких школах проводяться іспити на отримання Диплому німецької мови (DSD), який дає право учням після закінчення школи почати навчання у вищих навчальних закладах Німеччини без складання іспиту на підтвердження рівня володіння німецькою мовою. Особливу нагороду отримують найкращі учні. Німеччина надає їм стипендіальні програми для навчання в одному з університетів Німеччини.

В рамках Угоди про співпрацю між ФРН і Республікою Таджикистан у сфері освіти в 1995 році Педагогічний Університет Республіки Таджикистан ім. С. Айні уклав власну угоду про співпрацю з Університетом імені Отто Фрідріха міста Бамберга (Німеччина) з обміну студентами та фахівцями. 11 квітня 2015 року було підписано «Меморандум про співпрацю між Таджицьким Національним Університетом і Університетом Філіппса м. Марбург (Німеччина) [17].

Нового імпульсу співпраці двох держав в галузі освіти було надано у 2005 році. У цей час з боку Федерального уряду Німеччини була надана безоплатна допомога в розмірі 5 млн. євро для підтримки обов'язкової середньої освіти Республіки Таджикистан. У цьому напрямку активно бере участь Німецька служба академічного обміну. Щорічно в рамках даної програми більше десятка студентів і аспірантів освітніх установ Республіки Таджикистан підвищують свою кваліфікацію в Німеччині. Ще у 1991 році на основі грантів Німецької служби академічного обміну розпочалася співпраця з інститутом фізики твердого тіла Йенського університету (Німеччина) з дослідження високотемпературної надпровідності [18, с. 65]. В рамках цієї співпраці інститут бере участь у проекті «Транспортні властивості надпровідників», який здійснюється науковими центрами Німеччини, Франції, Італії, Нідерландів та інших країн Європейського континенту.

Важливу роль у міжкультурному співробітництві ФРН з Республікою Таджикистан займає Товариство дружби «Таджикистан – Німеччина», що функціонує за сприянням таджицького Товариства дружби і співробітництва зі зарубіжними країнами та НСАО. Так, за допомогою таджицьких і німецьких вчених, Товариством було видано таджицько-німецький розмовник і підручник «Таджицька мова для німців» [19]. Діяльність Товариства дружби «Таджикистан – Німеччина», з публікації книг та різного роду інформаційно-просвітницьких матеріалів сьогодні видається значущою, оскільки зазначені видання в зарубіжних країнах не лише зміцнюють культурні зв'язки Республіки Таджикистан безпосередньо з ФРН, але й з іншими державами-членами Європейського Союзу, що зрештою сприяє підвищенню їхнього інтересу до Таджикистану. Останнє сприяє також і тому, що багато вчених європейських країн проводять дослідження з історії Таджикистану

різних епох. Для проведення наукового та археологічного дослідження в Республіці Таджикистан європейські вчені проводять наукові стажування, публікують свої статті в газетах і журналах Таджикистану. Так, в 2011 році в м. Худжанд була видана книга голови товариства «Німеччина – Таджикистан» Олександра Гейзера «Золотий вінець», назва якої точно передає її зміст [20, с. 13]. До книги увійшли есе, нариси і статті, що представляють перлину східної словесності.

Таким чином, проведені нами наукові дослідження вказують на достатньо високий рівень присутності та впливу ФРН на процеси формування науково-освітнього простору країн Центральної Азії. Присутність і вплив є очевидними як з точки зору провідних позицій та активності Німеччини в рамках науково-освітніх програм і стратегій Європейського Союзу, що стосуються регіону в цілому, так і з точки зору виключно німецьких ініціатив на рівні Федерального уряду, Федерального міністерства освіти і науки, а також роботи німецьких науково-аналітичних центрів і закладів освіти – в конкретно взятих країнах Центральної Азії, а саме Казахстані, Киргизстані та Таджикистані.

Одночасно, наведені у дослідженні факти і приклади надають нам підстави стверджувати про достатньо ґрунтовний та системний підхід Німеччини в справі проектування свого впливу на країни Центральної Азії через канали науки і освіти, за якого офіційний Берлін фактично отримує змогу бути залученим одразу ж на трьох управлінських рівнях-ланках: 1) впровадженні окремих технологій та стандартів в галузі освіти і науки; 2) інтеграції навчальних закладів та науково-дослідних установ; 3) формуванні уніфікованої системи освіти і науки в регіоні Центральної Азії.

Використана література:

1. Шишкина А., Медушевский Н. Образовательные системы стран Центральной Азии: вызовы, риски, перспективы // Гринин Л. Е., Следзевский И. В., Труевцев К. М. и др. Системный мониторинг глобальных и региональных рисков. Волгоград: Учитель, 2014. С. 324-363.
2. Солиев Р. Таджикистан – Европейский Союз: взаимовыгодное партнёрство. Душанбе: «ЭР-граф», 2016. 308 с.
3. Европейский Союз и Центральная Азия: новое партнёрство в действии. Совет ЕС, 2009. 75 с.
4. Программа «Реформа систем образования в странах Центральной Азии». 2013. Реформа систем образования в странах Центральной Азии: акцент на качество и инновации. Бишкек. URL: <http://www.giz.de/Themen/en/dokumente/giz2012-reform-bildungssysteme-in-za-gu.pdf> (дата звернення: 19.10.2018)
5. International Cooperation. Action Plan of the Federal Ministry of Education and Research (BMBF). Federal Ministry of Education and Research (BMBF), Division for «Policy Issues, Internationalization Strategy». October, 2014. 137 p.
6. Norbert Wollschläger & Éric Fries Guggenheim. A history of vocational education and training in Europe – from divergence to convergence // European Journal: Vocational Training. No. 32. May-Sep., 2004. P. 1-3.
7. Асанбаев А.З., Кутебаев Т.Ж., Нурпеисова А.Х., Маканова З.Е. Развитие технического профессионального образования и внедрение дуальной формы обучения в Казахстане // Международный журнал экспериментального образования. 2016. № 2 (часть 2). С. 222-226.
8. Савельева Е. Проблемы подготовки специалистов в области ИТ // «Центральная Азия и Европейский Союз: путь к устойчивому развитию» = «Central Asia and European Union: way to sustainable development»: мат-лы XII Ежегодной междунар. науч.-практ. конф. Казахстанско-Немецкого Университета (г. Алматы, 27 марта 2015 г.) / Составитель: Серик Р.С. Алматы, 2015. С. 386-389.
9. Казахстан и Германия активно реализуют инициативу «Назарбаев-Меркель» // Международное информационное агентство KAZINFORM. 23 декабря, 2015 г.

10. Donath K.-H. Auswandern oder bleiben? Interview mit H. Wormsbacher // Tageszeitung. 1 June, 1992.
11. Kirgistan. Beziehungen zwischen Kirgistan und Deutschland / Auswaertiges Amt. 2008. Maerz. URL: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Laenderinformationen/Kirgistan/Bilateral.html> (дата звернення: 15.10.2018)
12. Акматбаев У.Т. Сферы Кыргызско-Германского взаимодействия // Вестник КРСУ. 2012. Том 12. № 8. С. 49-53.
13. Deutschland und Zentralasien [Германия и Центральная Азия]. 2010. URL: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Startseite_node.html (дата звернення: 02.11.2018)
14. Центральный государственный архив Республики Таджикистан Ф-361. Оп. 21. Д. № 1250. Л.56.
15. Центральный государственный архив Республики Таджикистан. Ф-360. Д. № 1230. Оп.21. Л. 47.
16. Центральный Государственный Архив Республики Таджикистан (ЦГА РТ). Ф-360. Д. № 1219. Оп-21. Л.32.
17. Отношения Таджикистана с Германией. Сайт Министерства иностранных дел Республики Таджикистан. URL: <http://mfa.tj/?l=ru&cat=92&art=196> (дата звернення: 14.10.2018)
18. Boboev U.H. Kodirkulov H. R., Mengliev SH., Rajabov M.N., Salimboeva N.A., Sulaimonov F.S. Legislation of the Republic of Tajikistan and EU on the companies: comparative and lysis. Душанбе, 2006 г. 215 с.
19. ТОДКС подвел итоги деятельности за 2012 год. Сайт Таджикского общества дружбы и культурных связей с зарубежными странами. 8 сентября 2012 г. URL: <http://www.friendship.tj/index.php/novosti/item/487-todks-podvel-itogi-deyatelnosti-za-2012-god> (12.10.2018)
20. Халимова М. Культурное сотрудничество Республики Таджикистан со странами Европейского Союза в области литературы и книгопечатания // Известия Академии наук Республики Таджикистан. Отделение общественных наук. 2014. № 4. С.11-16.

Vylinskyi S. *German Influence in the Countries of Central Asia in the Field of Science and Education*

The author of the study aims to get new knowledge about the current level and quality of «soft» (indirect) German influence on Central Asian countries through the channels of education and science. In this regard, the study indicates that the Federal Republic of Germany, on the one hand, pursues its policy towards the countries of Central Asia within the framework of pan-European projects in the field of education and science. On the other hand, Berlin seeks to strengthen the exclusively German position in the region, using national potential and instruments of scientific, technical, cultural and educational cooperation. As a conclusion, it is argued that Germany is actually able to be involved immediately at the three levels of management: 1) the implementation of certain technologies and standards in the field of education and science; 2) integration of the educational programs and national research institutions; 3) the formation of a unified system of education and science in the region of Central Asia.

Keywords: Germany, foreign policy, Central Asia, European Union, international cooperation, science, education.